

10.06.2016

Не втратити королівство, або навщо Україні наука

<...> Через катастрофічне недофінансування наукова сфера в нашій державі опинилася, фактично, під загрозою зникнення. Навіть у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти визнали, що відсутність позитивних зрушень у справі фінансового забезпечення науки неминуче призведе до незворотних руйнівних змін у ній. І суспільство має розуміти, що це позначиться не тільки на науковій громаді, а й на загальному рівні добробуту українського народу. Ба більше, завдасть непоправної шкоди національній безпеці й обороні (LB.ua).

Адже нині вчені забезпечують науковий супровід підприємств базових галузей вітчизняної економіки, створюють численні високотехнологічні продукти, які можуть значно підвищити конкурентоздатність українського промислового виробництва, пропонують розробки для потреб медицини, сільського господарства, енергетики, захисту довкілля, літакобудування та космічного ракетобудування. Швидко й безболісно загоювати рани й опіки, лікувати рак і серцево-судинні захворювання, підвищувати врожайність зернових культур, досліджувати земні надра, виготовляти надлегкі й надміцні метали для авіації, усувати наслідки шкідливого антропогенного й техногенного впливу на навколишнє природне середовище – все це і багато іншого стане неможливим, якщо в Україні не буде власної науки. За аналогічні зарубіжні технології завжди доводитиметься платити більше.

Водночас цілій низці проблем легше запобігти, якщо діяти невідкладно. Для цього керівництво держави має переглянути своє ставлення до науки і нарешті припинити практику її фінансування за залишковим принципом. Для довідки нагадаємо, що на попередню київську загальноакадемічну акцію протесту 19 квітня цього року вчені виходили під будівлю парламенту з двома вимогами: по-перше, щодо внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» і збільшення базового фінансування діяльності установ Національної академії наук і національних галузевих академій наук; по-друге, щодо виконання при підготовці проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» статей 36 і 48 нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», тобто поступового збільшення до 1 січня 2020 р. посадових окладів науковим працівникам до встановленого цим же законом рівня, а також загальних обсягів базового фінансування наукової сфери до 1,7 % ВВП – відповідно. З українськими науковцями того дня поспілкувалися і народні депутати України, й міністр освіти і науки України, а делегація представників

академічних профспілкових організацій зустрілася з Головою Верховної Ради України А. Парубієм, який пообіцяв протестувальникам, що організує їх зустріч із Прем'єр-міністром України В. Гройсманом. Проте зареєстрований у парламенті законопроект № 4477, який передбачає внесення необхідних змін до чинного законодавства, досі не розглянуто Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, а обіцяна зустріч представників наукової громадськості з Головою Уряду так і не відбулася. Це наштовхує учених на логічний висновок, що їхні проблеми вважають недоречними і невчасними, а тому систематично ігнорують.

На жаль, так стається не вперше. Українська наука потерпає від матеріальних негараздів уже кілька років поспіль. Хоча у поточному році, напевно, найбільше. Так, діяльність однієї лиш НАН України недофінансовано на 30 %. Кричущим є й той факт, що рівень фінансування науки в нашій державі є одним із найнижчих у світі та не дотягує навіть до законодавчо закріпленої норми. З огляду на це, питання про причини так званого «відпливу мізків» (як за кордон, так і в інші види діяльності), напевно, не потребує відповіді.

Не будучи в змозі самотужки повноцінно забезпечувати фінансові потреби наукової сфери, держава також не створює сприятливих умов для інноваційного підприємництва, яке могло б стати потужним джерелом надходження додаткових коштів у науку – як замовник і споживач високотехнологічної продукції. Так замкнене коло безвиході стало зачарованим.

Прикро, коли державному керівництву бракує далекоглядності та відповідальності, бо від цього страждатиме в недалекій перспективі все українське суспільство, а не лише його інтелектуальна еліта, яка багато в чому стає у пригоді своїй країні та, по суті, виступає одним із флагманів позитивних зрушень.

...Англійський вірш, знайомий для багатьох із дитинства, розповідає про те, як було програно битву і втрачено королівство через відсутність звичайного цвяха для підкови бойового коня військового командира. Що вже казати про науку – рушія поступу цілої держави! Бо ж, попри образність поетичної метафори, принцип дії завжди той самий: майбутнє буде світлим і процвітаючим тільки за умови, що ґрунт для нього ретельно готуватиметься вже сьогодні...